

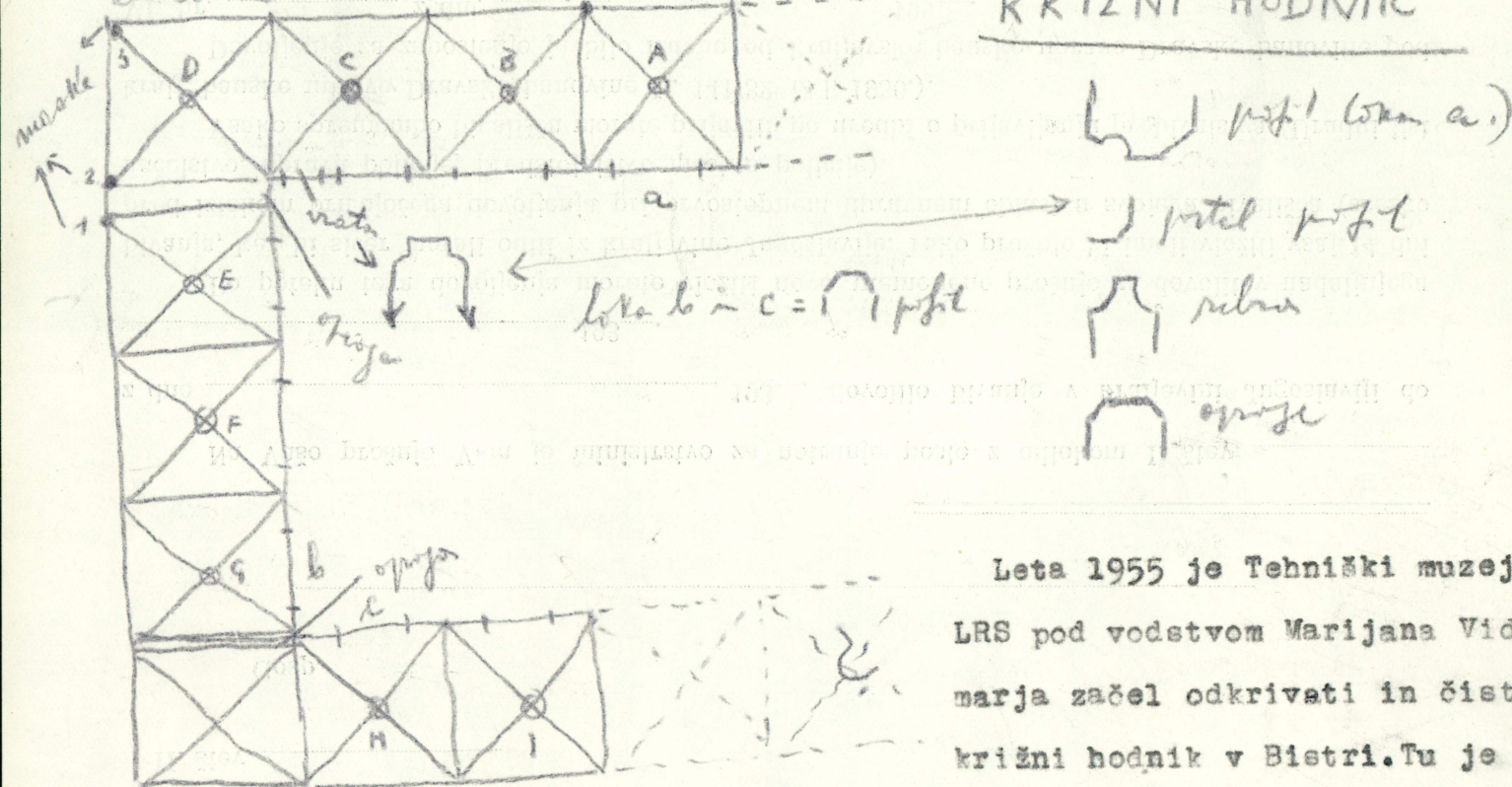
Slika zunanjščine gradu

Il.Slov.1930,L.VI,št.32, str.252

ostale kroglice pomenijo
ali št. 1-5

baldahejska "Kongola"

KRIŽNI HODNIK

Leta 1955 je Tehniški muzej
LRS pod vodstvom Marijana Vid-
marja začel odkrivati in čistiti
križni hodnik v Bistri. Tu je
nekaj arhitekt.detajlov:

Sklepniki v križnem hodniku:

A - bogata, a ploskovita roseta

B - črka C v gotici

C - poglobljena roseta, listi v obliki vetrnega kolesa.

D - 12kraka zvezda

E - poglobljena roseta

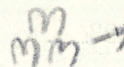
drizgijeno

F - ščit z grbom

G - lijakasto poglobljena roseta

H - ščit

spodaj trije M =

I - mitra s trakovi na straneh in 3 M.

Zap. Cevo, XVIII, 29. 5. 55., str. 26 - 27.

Grajska kapela. - v štukaturi še simetrija in teža, ni še rokokojske razigranosti, čeprav že nastopa rokoko ornamentika. - Freske niso več baročno težke, ampak lahkotnejše, skoraj že klasicističnega prizvoka. Na sliki M. zaroke zadaj dva paža čisto beneškega tipa. Gubanje oblek precej vihravo, pa ne papirnato kakor pri Bergantu. Gre za prizore iz življenja sv. Jožefa, k mu je kapela posvečena.

BISTRA - grad, nekdanji kartuz. samostan

3

Križni hodnik - profil reber

Sklepniki niso figuralni. ~~Naxdxrttššwobxbarsčnknix~~

Na dvorišču ob baročni niši sledovi baročnih fresk pod ometom, ki se zde starejše od onih v kapeli.

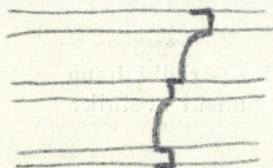
Nad vhodom v samostan je freska sedeče Marije z Detetom. Dete golo, Marijin obraz oranachovski (xxt/poševne oči, mehke ustnice). Nad figuro nek napis v antikvi. Desno od oken viseča rdeča pentlja, obeski v obliki girland kot nanižane kroglice. Občutje slično kot v freskah na Otočcu. Nato še več sledov rdeče barve pod ometom. Verjetno sredi 16. stol. ali druga polovica.

Gevc, Zap. XX. str. 7 27 - 28, 30. X. 1950.

Fasadni stolp z renesančnimi freskami: (skicirano list. 4.)
Obe okni pobaročni. Podvozni lok v zadnjem času povišan zaradi avtomobilov. Pod zgornjim in okoli ~~okoli~~ spodnjega okna ostanki mlajšega, že baročnega sloja fresk. (2), od katerih je videti samo rožnato draperijo heraldičnega plašča. Ostale freske so renesančne.

- 9) nobeljen pas pod ostrešjem. v tem polju ni bilo nikdar kakšnih slikarij.
8) ornamentalna bordura - oker na krem podlagi - slikano kot profiliran

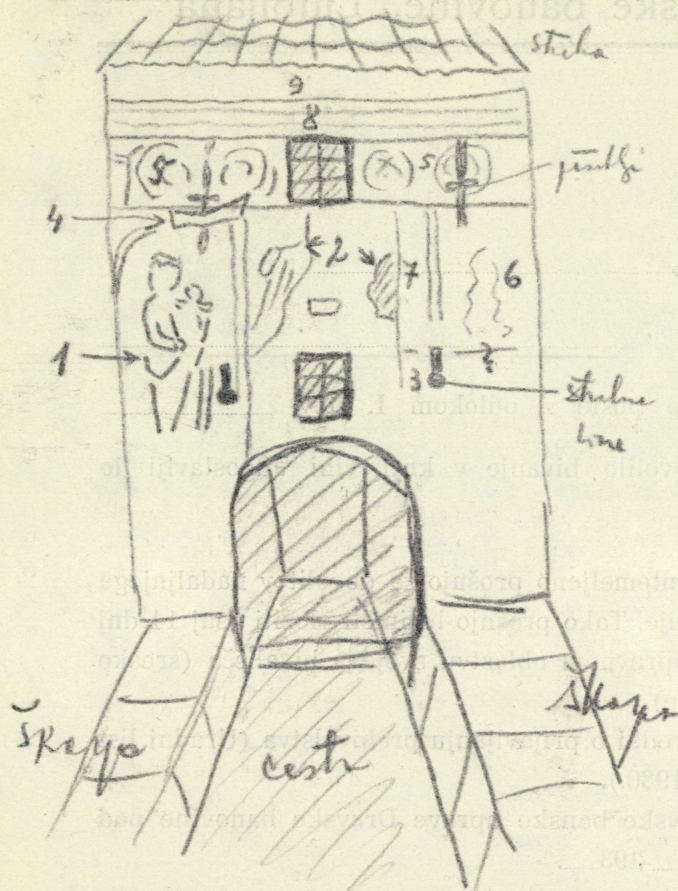
arhitrav, čigar realni profil bi bil takle:

} ornamentalna
pas in figuralni

Na obeh koncih nosita ta "arhitrav" po 1 pilaster ali stebrič z renesančnim, samo profiliranim (?) kapitelom.

Ni pa prav razvidno, če se je ta pilaster nadaljeval navzdol v pas figuralne

slikarije. po lokih na Marijini desni strani bi smeli sklepati skoraj, da ga ni bilo, seveda, če ni ta lok sekundaren, v baroku doslikan. Poteka namreč čez spodnjo slikarijo, ki še vedno markira arhitekturo.

Ornamentalni pas (5) na desni strani boljše ohranjen kot na levi. Videti je okrasto krogovičje, čigar potek pa je težko podrobneje določiti; po njem se prepleta krogličast niz (kroglice nanizane na traku), vmes pa na vsaki strani visi po ena rdeča, v sredi pentlasto zavozlana pasica, vendar ona na desni strani je bližje zunanjega roba kot tista na levi, ki poteka nekako v osi leve polovice stene. Spodaj je ta pas (oker, kroglice in pasice pa opečnato rdeče) spet zaključen s profilacijo, podobno oni na vrhu.

Okras v pasu "e" sredi zgornje profilacije: (glej skico zgoraj) slikano kot pridvignjen relief

slikano kot poglobljeno polje 1): Velika freska stoječe Marije z Detetom. Nimb svetel oker, krona in

lasje temen oker ali siena, Marijin plašč je bil menda moder (ohranjeni so le neznatni ostanki ob Marijini desnici), suknja vinsko rdeča. Ozadje vinsko rdeč ton. Desno od Marije močan okrast pas (arhitektura = steber?). Menda tanek slopič. Marija stoji v zelo močni S-liniji. Zelo izbočena trebušna parti-

ja. V desnici drži pred pravi žezlo, z levico pa golo Dete. Drža Marijinih prstov zelo gracilna. Dete se z desnico oklepa M. vratu, levico pa izteza proti svoji levi strani (kakor proti neki figuri, ki naj bi bila kdaj tod naslikana - ali proti grbu ali čemu podobnemu). Marija obrnjena v svojo levo, Dete zasukano v svojo levo s telesom in še bolj z glavo. Marijin obraz je polnoličen, Dete debelušno. Spuščeni lasje valovijo Mariji na desno rame izpod renesančne krone. Pod suknjo z globokim ločnim dekoltejem je vidna srajca, segajoča z ovratnikom do brade. Na plašču so detajli gub izprani, le vilik zavoj pod M. desnico še ohranjen. Suknja ima v zapestju ozke rokave. Spodnji del uničen. Cranachovski tip obraza (poševne obrvi, nasmejane ustnice).

Osrednja polje v baroku preslikano na nov omet (glej zgoraj). Kaj je bilo pod to plastjo težko uganiti. Videti je na levi (zelo ozko) in desni (3) (širše) polje z vinsko rdečim ozadjem in nejasno slikarijo.

7) ohranjeni so le še rahli sledovi barve.

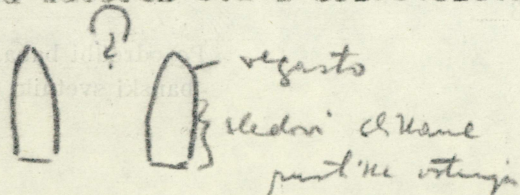
6) Sledovi nejasne figure, ki pa je bila manjša od Marijine. (sv. Jožef???) Na vsaki strani je po ena strelna lina.

4) Napis na traku nad Marijo: CONSERVA IN AETERNVM / DOMVM MA . . . Latinska antiqua.

Freske so nastale pač okoli 1.1530. Lep primer severne renesanse na naših tleh.

Staremu samostanskemu traktu je prizidana na oglu priorjeva kapela? Ta je v nadstropju, zavzema eno travajo in je okrašena z bogatim in lepim baročnim štukom, ki pa nima nič sorodnega s štukom v veliki kapeli. poleg bele je videti še sledove modre barve in zlatenja po vršinah. Prva četrtina 18. stol., verjetno še pred 1.1730.

Na strani proti parku ima stari del samostanskega poslopja 3 okenske odprtine, od katerih sta 2 šilastobočni, toda nekoliko neregularni

Kapela : slike na stropu so Čebejeve. M'ogo detajov popolnoma njegovih. V eni, ki ima več arhitektur, marsikaj ikonografsko spominja na Jelovška.

Oltarna slika pl.o. preslikano po Tavčarju, kaže ikonografske na Layerja.

Kakrist. omara, grob empir.

Slikarija nad vhodom v grajski kompleks od vrhniške strani kaže dele arhitekture paternoster in del Madone z detetom, kolikor se vidi bi sodil v l.pol.16. stol.

Stele, CXVI, 30.12.1944, str. 37.

Es ist ein Pergamentcodex Kleinfolio von 112 Blättern, Die ersten neun enthalten ein Kalendarium nekrologicum, die letztern sechs ein jüngeres Kalendarium mit Anniversarien. Auf dem ersten Blatte befindet sich eine von einer Hand des XIV. Jahrhunderts eingetragene Notiz: "Anno domini M364 combustum fuit monasterium hic in Traeniczuna cum libris et ceteris bonis monasterii quasi in toto".

Wlad. Milkowicz: Die Nekrologe der Karthause Freudenthal, MMK, II., 1889., S. 48.

Njegov naslednik Avgustin Brentius (1597-1621) je cerkev popolnoma prezidal in tudi samostan ter mu dal novo obliko, kakršno je imel do najnovejšega časa. Po praviči ga imenuje bistriški nekrolog "obnovitelja vsega samostana" ("reaedificator totius huius domus"). Napeto razmerje, k'x ki je vladalo med ljubljanskim ordinariatom in kartuzijani za škofa Tavčarja in priorja Jobsta, je v toliko vplivalo na njegovega naslednika, da je leta 1603. dal posvetiti nove oltarje tržaškemu škofu Ursinu de Berthis, ne pa Tomažu Hrenu pod čigar oblast je spadala Bistra.

(Daljši sestavek o samostanu od str. 89 do 97)

Josip Gruden: Verske in gospodarske razmere bistriškega samostana v reformacijski dobi, Carniola I., 1910., str. 96.

Listina o ustanovitvi Bistre 1. novembra 1260. "Stiftungs-Urkunde ddo. 1. November 1260", ausgefertigt von Ulrich III., Herzoge von Kärnten, Herrn von Krain, Istrien und am Karst, Diplomatorum Carniolicum
Urkunde ddo. Lok. 22. April 1259. MHVK, 1851. str. 5.

Ustanovna listina iz leta 1260 :

Die Stiftungsurkunde des Klosters Freudenthal ddo. 1. Nov. 1260, in deutscher Übersetzung, ausgestellt von Ulrich, Herzog zu Karnten, Herr zu Crayn. Zeugen: Dietrich, Bischof von Gurg; Burkhardt, Prior zu Johansthal und Gairach; Bruder Heinrich und Wittich, die Prediger; Heinrich, unser Caplan; Ulrich Graf von Hewnburg; Heirich von Schafenberch, Leopold sein Bruder; Friederich von Falkenberg; Ortholf von Mainzbürg; Wilhelm von Minkhendorf; Marchart von Stein; Heinrich von Heilfenberg; Heirich von Rosenberg und andere fromme von Helfenberg; Heinrich von Rosenberg und andere fromme Leuth.

Peter Hitzinger: Urkundenverzeichniss aus dem Haupturbarium des Stiftes Freudenthal vom Jahre 1720. MHVK. April 1853. str. 25.

..... Alle Stiftsgebäude waren in gutem Baustande. Nächst dem Eingangsthore in das Stift war ein rundgemauertes Lufthaus mitten im Wasser. Im zweiten Stocke der sogenannten neuen Foresterie, war die Hofrichters-Wohnung in zwei Zimmern und das Archiv. In der Mitte der sogenannten alten Foresterie war die Josephi-Capelle, eine filiale der Pfarr Oberlaibach welche noch besteht, mit daran gebauten, im ersten Stocke gelegenen 10 Zimmern. Die Klosterkirche war eine der prächtigsten und schönsten im Lande, durchaus mit weissem, schwarzem und rothem Marmor gepflastert, mit 7, theils marmornen, theils hölzernen gefassten Altären, in deren Mitte ein elfenbeineres kostbares Crucifix; an dem Hochaltare rechts das Capit

links die Sacirstei mit sehr schöner und künstlicher Tischler-und Bildhauer-Arbeit in Eichenholz.

Daselbst waren 13 Mönchs-Zellen, respective mit hoher Mauer abgetheilte Wohnungen, mit anliegenden kleinen Gärten; von diesem Zellen waren 7 einschichtlich und unter eigener Bedachtung, 6 aber doppelt, so dass deren zu ~~xxxx~~ zwei unger einer Bedachtung angebracht waren. Der Prälat hatte zu seiner Wohnung drei Zimmer. ~~xxxxxxx~~

Anton Jellouschek: Freudenthal. MHVK. März 1854. str. 20.

Vallis Jacosae (Freudenthal) monasterii Cartus in Carnioliae foundationis confirmationes cum catalogo Priorum ejusdem a primo Priore a. 1255 uaque ad a. 1652. Fol.

Freudenthal Cartusiae in Carnioliae Brevis descripto et necrologium Cod. chart. s. XVII. Fol (Schwand. Repert. V. 119.)

Freudenthal Cartusiae in Carnioliae liber tradutionum Cod. memb. s. XIII. et partin XIV. 4. (ibid. V. 125.)

Manuscript der k.k. Hofbibliothek in Wien.

MHVK. Februar 1856.
str. 16.

Nürnberg- Germanisches Museum: št.580 v dvorani geograf.kart.- globus oz. tabla triptihon v obliki vej. Iz vsake veje vzraste v sredi poznogetska roža z bradatim doprsnim kartuzijancem v njej, ki drži napis z imenom province in številom samostanov v njej. Med ostalimi je naslikan tudi samostan v Bistri (Vallis Jocese in carniola in Frenitz in Slauenia) da lje glej kartoteka.

Stele, XIA, 4.10.1928, str.22

Am 28 Sept. d.J. in der Kammeral Herrschaft Freudenthall 9 bis 12 Uhr versehen
schiedene Kirchengерäthe, als ein silberner und vergoldeter Kelch, mehrere
Messkleider, ein Messpermantl, Alben u.d.gl. Versteigerungswers gegen
baare Bezahlung verkauft.

Degotardische Laibacher Zeitung

Sonnabend den 28.Sept.1799,Nr.78

Licitacijska prodaja verske posesti v Bistri in natančen opsi zgradb in
zemljišča.

L.Zeitung, 1826, knjiga 2, strž

969

"... v spisu gosp. Dav. Trstenjaka "o kranjskih cerkvah l. 1323." - nahaja
se tudi fara z imenom "Freunrez" ter se vpraša: kje je ta fara? Na to vpra-
šanje mogel bi jaz, če tudi ne popolno dokazovalno, vsaj na videz dokazo-
valno povedati! - Gotovo je, da je grajščina v Bistri "Freudenthal" nad
500 let stara, gotovo ter dokazano je, da so se tu prvotno nemški "menihi"
z imenom "Kajzarji". Kakor pi več samostanih, tako so tudi tu ustanovili
faro, v katero je spadalo vse tukajšnje okolično prebivalstvo! Kakor ustno
poročilo naglaša, bila je tu izredno lepa cerkev, večidel delo le domačih
umetnikov (menihov). Kakor več družih samostanov, tako je tudi tega spraznil
cesar Jožef II. Potem se je fara razkosila (ali pa še prej) in pozneje tudi
imenovana cerkev podrla, od katere so se raznim družim cerkvam vsa umetni-
ška dela oddala. Tako na primer v Borovnico trije kamniti oltarji, ki so
res mojstersko delo! Potem, ko so bili ti menihi pregnani, prišli so tudi
kmetje izpod njihove oblasti, pod katero so bili (kakor jaz po delih sodim)
slabši od sužnjev. Preveč imel bi pisati, ko bi hotel vse na drobno dokazati,
dovolj tu govorijo dogodbe.....".

Naši dopisi. Iz Borovnice poroča J.B. - NOVICE, 2. marec 1881. L.XXXIX,
list 9, str.71.